

Makale Bilgisi / Article Info

Geliş / Received: 31.10.2023

Kabul / Accepted: 20.03.2024

Araştırma Makalesi / Research Article

DOI: 10.55666/folklor.1384215

**KÜLTÜREL MİRAS BAĞLAMINDA YAŞAYAN MÜZE: SİVAS
SANAYİ MEKTEBİ MÜZESİ**

Dilara Merve KELKİT* & Hicran Hanım HALAÇ**

Öz

Müzeler, tarihi nesnelerin sergilendiği ve bunların birer seyirlik obje gibi izlendiği konumdan uzaklaşarak, insan deneyimini önceleyen somut ve somut olmayan kültürel miras değerlerini sergileyip koruyan anlayışa geçmiştir. Bu anlayışla tasarlanan yaşayan müzeler, kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması, toplumda kültürel miras bilincinin oluşmasına aracılık eden önemli kurumlardandır. Sivas Sanayi Mektebi Müzesi'nde kültürel mirasa özgü eserler sergilenmesine ek olarak müze yapısının kendisinin de kültürel miras değerine sahip olması bu müzeyi sadece Sivas ili için değil ülkemiz adına önemli hale getirmektedir. Yaşayan müze, literatürde yeni yer almaya başlayan ve hakkında çeşitli tanımlamaların olduğu bir kavramdır. Yaşayan müze kavramına dair farklı görüşlerin olması müzeleri yaşayan müze sıfatıyla tanımlamayı zorlaştırmaktadır. Bu çalışmada yaşayan müze olarak adlandırılmayan ama işleyişinde yaşayan müzenin niteliklerini taşıyan Sivas Sanayi Mektebi Müzesi'nin yaşayan müze kavramı üzerinden irdelenmesi hedeflenmektedir. Çalışmada ilk olarak yaşayan müze kavramının Türkçe literatürdeki durumu tespit etmek için YÖKTEZ veri tabanında araştırma yapılmıştır. YÖKTEZ veri tabanında yapılan araştırma sonucunda yaşayan müze kavramının bire bir yerini tutmasa da açık hava müzesi ve ekomüze kavramlarının yerine kullanıldığı görülmüştür. Türkiye'deki yaşayan müzeler tanıtıldıktan sonra Sivas Sanayi Mektebi Müzesi'nin yaşayan müze kategorisinde değerlendirilebileceğini göstermek adına, belirlenen parametrelerin Sivas Sanayi Mektebi Müzesi'nde bulunup bulunmama durumuna göre puanlama yapılmıştır. Belirlenen parametrelerle Türkiye'deki mevcut yaşayan müzeler de ele alınmış ve karşılaştırma yapılarak değerlendirilmiştir. Değerlendirmeye alınan yedi müzenin toplam puanlarına baktığımızda Sivas Sanayi Mektebi Müzesi'nin yaşayan müzeler gibi adlandırılabilmesi görülmüştür. Bu çalışmada kültürel miras bağlamında müzelerin önemine vurgu yapılırken Sivas Sanayi Mektebi Müzesi'nin pratikte büyük oranda, yaşayan müze statüsünde çalıştığı gösterilmiştir. Sanayi Mektebi Müzesi'nde atölyelerin varlığı, somut olmayan kültürel miras değerlerinin sergilenmesi, yapının önceki işlevlerini ziyaretçilere anlatmak için canlandırılma yapılması olumlu karşılanan niteliklerdir. Bu çalışma ile Sivas Sanayi Mektebi Müzesi'nin literatürde yer alması sağlanırken, müzenin geliştirilmesi ve yaşayan müze statüsünde tanıtılması önerilmektedir. Çalışmanın yaşayan müzenin önemi hususunda farkındalık kazandırması ve ilerleyen çalışmalara fikir oluşturacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaşayan Müze, Sivas Sanayi Mektebi Müzesi, kültürel miras, uygulamalı halk bilimi, ziyaretçi deneyimi.

* Doktora Öğrencisi, Eskişehir Teknik Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Eskişehir/Türkiye. mervekkt@gmail.com ORCID: 0000-0002-7517-0886

** Prof. Dr., Eskişehir Teknik Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Eskişehir/Türkiye. hhhhalac@eskisehir.edu.tr ORCID: 0000-0001-8046-9914

A LIVING MUSEUM IN THE CONTEXT OF CULTURAL HERITAGE: SIVAS INDUSTRIAL SCHOOL MUSEUM

Abstract

Museums have moved away from the position where historical objects are exhibited and watched as objects of spectacle, and have moved to an understanding that exhibits and protects tangible and intangible cultural heritage values by prioritising human experience. Living museums designed with this understanding are important institutions that mediate the protection and transfer of cultural heritage to future generations and the formation of cultural heritage awareness in society. In addition to exhibiting works specific to cultural heritage in the Sivas Industrial School Museum, the fact that the museum building itself has cultural heritage value makes this museum important not only for the province of Sivas but also for our country. Living museum is a concept that has just begun to appear in the literature and has various definitions about it. The fact that there are different views on the concept of living museums makes it difficult to define museums as living museums. In this study, it is aimed to examine the Sivas Industrial School Museum, which is not called a living museum but has the qualities of a living museum in its functioning, through the concept of living museum. In the study, firstly, a research was conducted in the YÖKTEZ database to determine the status of the concept of living museum in Turkish literature. As a result of the research conducted in the YÖKTEZ database, it was seen that the concept of living museum is used instead of the concepts of open-air museum and ecomuseum, although it does not replace the concept of living museum one-to-one. After introducing the living museums in Turkey, in order to show that Sivas Industrial School Museum can be evaluated in the living museum category, scoring was made according to the presence or absence of the determined parameters in Sivas Industrial School Museum. Existing living museums in Turkey were also considered with the determined parameters and evaluated by making a comparison. When we look at the total scores of the seven museums evaluated, it was seen that Sivas Industrial School Museum can be called as living museums. While this study emphasizes the importance of museums in the context of cultural heritage, it is shown that the Sivas Industrial School Museum largely operates as a living museum in practice. The presence of workshops in the Industrial School Museum, the display of intangible cultural heritage values, and the animation to explain the previous functions of the building to visitors are positive qualities. With this study, it is suggested that Sivas Industrial School Museum should be included in the literature, while the museum should be developed and promoted as a living museum. It is thought that the study will raise awareness about the importance of living museums and create an idea for future studies.

Keywords: Living museum, Sivas Industrial School Museum, Cultural heritage, Applied folklore, Visitor experience.

1. Giriş

Kültürel miras; tarihi, sanatsal ve bilimsel olarak değere sahip olan anıt, bina grubu veya sitler olarak tanımlanmaktadır (UNESCO, 2013: 12). Kültürel miras sadece bina ve yapı gruplarını kapsamayıp toplumların geleneklerini, adetlerini, inanışlarını ve anlatımlarını da ele alan bütüncül bir kavramdır. UNESCO'nun 2003 yılında düzenlenen 32. Genel Kurulu'nda onaylanarak yürürlüğe giren Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'nde somut olmayan kültürel miras kavramının tanımı ve kapsamı verilmiştir. UNESCO somut olmayan kültürel mirası, toplulukların kültürel miras olarak kabul ettikleri uygulamalar, temsiller, anlatımlar, beceriler ve bunlara ilişkin araç, gereç ve kültürel mekanlar olarak tanımlamaktadır. Somut olmayan kültürel miras kapsamında sözlü gelenekler ve anlatımlar, gösteri sanatları, ritüeller, doğa ile ilişkili bilgi ve uygulamalar, el sanatları geleneği ele alınmaktadır (UNESCO, 2003: 2). Somut ve somut olmayan kültürel mirasın korunması, tanıtımı, gelecek nesillere aktarımı ve yaşatılması son derece önem arz etmektedir. Müzeler kültürel mirasın yaşatıldığı ve bunun izlerinin okunduğu, kentsel belleğe dair izleri geleceğe taşımada önemli rol üstlenen kurumlardır.

Müzeler, bilim ve sanat eserlerinin koruyup sergileyerek toplumların geçmişte nasıl yaşadığı ve neler ürettiği hakkında günümüzü aydınlatırken geleceğe de ışık tutan kurumlardır. Müzelerin kökeni, M. Ö. 4. Yüzyılda 'museum' olarak anılan İskenderiye Müzesine dayanmaktadır. 15. Yüzyılda ortaya çıkmaya başlayan modern müzelerde koleksiyon eserlerini korumak ve bu eserleri zaman ve tarihle ilişki kurmadan sergilemek öncelik taşımaktaydı. 18. Yüzyılın ikinci yarısında bu anlayış değişerek eserlerin zamanıyla bir bütün olduğu anlayışı hâkim olmuştur. 19. Yüzyılda müzeler kültüre öncelik veren, kültürü gelecek kuşaklara aktarmak için koruyan ve araştıran bir kurum haline gelmiştir. 20. Yüzyıla geldiğimizde müzelerin kimlik değiştirerek eserlerin korunup sergilendiği içe dönük anlayıştan eğitim, öğretim ve eğlence merkezleri olarak toplumla ilişki kurabilen kurum haline geldiği görülmüştür (Maktal Canko, 2014: 3-4).

Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM) tarafından yapılan müze tanımı şöyledir: 'Müze; eğitim, çalışma ve eğlence amacıyla insanlığın ve çevresinin somut ve somut olmayan kültürel mirasını edinen, koruyan, araştıran, ileten ve sergileyerek topluma hizmet eden, halka açık ve kâr amacı gütmeyen, sürekliliği olan bir kurumdur' (ICOM, 2006: 3-9). Gelişen toplumla 2022 yılında müze tanımı güncellenerek şu şekli almıştır: 'Müze, somut ve somut olmayan mirası araştıran, toplayan, koruyan, yorumlayan, sergileyen ve toplumun hizmetinde olan, kâr amacı gütmeyen, kalıcı bir kurumdur. Halka açık, erişilebilir ve kapsayıcı olan müzeler, çeşitliliği ve sürdürülebilirliği teşvik eder. Eğitim, eğlence ve bilgi paylaşımı için çeşitli deneyimler sunar; etik, profesyonel olarak ve toplulukların katılımıyla çalışır ve iletişim kurar' (URL-1, Erişim: 28.09.2023). ICOM'un yıllar içinde değişen müze tanımlarına baktığımızda geleneksel müzecilik anlayışından ziyaretçilerin deneyimine önem veren ve ziyaretçiyi aktif katılımcı hale getirerek somut ve somut olmayan kültürel miras değerlerinin özümsemesini sağlayan anlayışa geçildiği tespit edilmiştir.

Değişen müze tanımı ile birlikte somut olmayan kültürel mirası korumak adına uygulamalı halk biliminin müzeciliğe entegre edildiği görülmektedir. Özünel Ölçer'e (2011: 98-99) göre uygulamalı halk bilimi, halk bilimi ürünlerinin kültür endüstrisi, turizm, medya ve müzecilik gibi alanlarda kullanımına yönelik modeller oluşturan bir yaklaşımdır. Uygulamalı halk bilimi, halk biliminin yok olmaya mahkûm olmuş geçmişinde ayakta kalan kalıntılar olarak görülmemelidir. Bu yeni kavram gelenek ve yaratıcılığın bir karışımı olarak çağdaş koşullara fonksiyonel yanıtlar aramaktadır (Hirsh, 2014: 22). Somut ve somut olmayan kültürel mirasın korunması ve yaşatılmasına olanak sağlayan müzelerin, yıllar içinde gelişen tanımında uygulamalı halk biliminin üstlendiği rol artmaktadır.

Müzeler tarihi nesnelerin sergilendiği ve bunların birer seyirlik obje gibi izlendiği konumdan uzaklaşarak, insan deneyimini önceleyerek somut ve somut olmayan kültürel miras değerlerini sergileyip koruyan anlayışa geçmiştir. Bu anlayışla tasarlanan yaşayan müzeler, kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması, toplumda kültürel miras bilincinin oluşmasına aracılık eden önemli kurumlardandır. Sivas Sanayi Mektebi Müzesi'nde kültürel mirasa özgü eserler sergilenmesine ek olarak müze yapısının kendisinin de kültürel miras değerine sahip olması bu müzeyi sadece Sivas ili için değil ülkemiz adına önemli hale getirmektedir.

Sivas kenti, 1923 yılında Kongre Lisesi'nin müze haline getirilmesiyle ülkemizde müzecilik konusuna öncülük etmiştir. Farklı yerlerde bulunan eserlerin bir araya getirilmesiyle müze haline getirilen Kongre Lisesi'nin zamanla yetersiz kalması sonucunda eserler 1927 yılında Gökmedrese'ye taşınmış, daha sonra da Buruciye Medresesi'ne taşınarak bir süre bu yapı müze olarak kullanılmıştır. (Yasak, 2021: 191).

Halk mirası veya yöresel kültürel miras ile ilişkilendirilen yaşayan müze kavramı, toplumsal tarihi ve geleneksel yaşam biçimlerini temsil etmeyi amaçlamaktadır. Yaşayan müze kavramının en dikkat çekici özelliği izleyicilerin kültürel miras etkinlikleri vasıtasıyla etkileşime girerek pasif izleyici konumundan aktif izleyiciye geçmesidir. Yaşayan müze tanımı Skansen Açık Hava Müzesi ile başlamıştır ve farklı müze türleri için de kullanılmıştır (Tezcan Akmehmet, 2017: 3-5). Yaşayan müze anlayışında ziyaretçilerin müze rutinleri ve aktivitelerine katılımı ile etkileşimli eğitsel faaliyetler ortaya çıkmaktadır (Altınbaş ve Etikan, 2021: 25).

Yaşayan müze kavramı hakkında genel özellikleri bakımından ortak ilkeler ortaya koyulsa da yer yer farklı görüşlerin olduğu ifade edilmektedir. Bu kavram üzerinde farklılıkların oluşmasında yaşayan müzenin farklı türlerden oluşması etkilidir. Bu doğrultuda yaşayan müzeyi, müzedeki nesnelere deneyimlenmesinin öncelendiği müzeler olarak tanımlamak mümkündür (Göl, 2022: 100).

Pan, He ve Shi (2012: 99), yaşayan müzenin geleneksel mimaride mekânsal unsurun orijinalliğinin korunması, geleneksel mimarlık kimliği ve mirası, topluluk katılımı ve ziyaretçilerle etkileşim olmak üzere üç özelliğini vurgulamaktadır. Sivas Sanayi Mektebi Müzesi orijinalliğini koruyan tarihi binası, atölyelerde verilen kurslarla aktif katılım gösterebilen ziyaretçileri ile yaşayan müzenin niteliklerini göstermektedir.

Yaşayan müze, literatürde yeni yer almaya başlayan ve hakkında çeşitli tanımlamaların olduğu bir kavramdır. Yaşayan müze kavramına dair farklı görüşlerin olması müzeleri yaşayan müze sıfatıyla tanımlamayı zorlaştırmaktadır. Bu çalışmada yaşayan müze olarak adlandırılmayan ama işleyişinde yaşayan müzenin niteliklerini taşıyan Sivas Sanayi Mektebi Müzesi'nin yaşayan müze kavramı üzerinden irdelenmesi hedeflenmektedir.

Yaşayan müze kavramı farklı terimlerle eş anlamlı kullanıldığı için bu çalışmada ilk olarak Türkçe literatürdeki durumu tespit etmek için YÖKTEZ veri tabanında araştırma yapılmıştır. Türkiye'deki yedi adet yaşayan müze tanıtıldıktan sonra bir müzenin yaşayan müze olarak ifade edilmesi için gerekli parametreler belirlenmiştir. Yaşayan müze için belirlenen 11 adet parametre; atölye imkânı, müze imkanları, sosyal mecra görünürlüğü ve somut olmayan kültürel miras olarak dört kategori altında toplanmıştır. Sivas Sanayi Mektebi Müzesi'nin yaşayan müze kategorisinde değerlendirilebileceğini göstermek adına, bulgular başlığında ifade edilen parametrelerin Sivas Sanayi Mektebi Müzesi'nde bulunup bulunmama durumuna göre puanlama yapılmıştır. Belirlenen parametrelerle Türkiye'deki mevcut yaşayan müzeler de ele alınmış ve karşılaştırma yapılarak değerlendirilmiştir.

2. Türkiye'deki Yaşayan Müzeler

YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında 'yaşayan müze' anahtar kelimesi ile yapılan tarama sonucunda elde edilen lisansüstü tezlerden Altınbaş'a (2022: 8) göre Türkiye'de 'yaşayan müze' ismiyle faaliyet gösteren 6 tane müze bulunurken, Sönmez (2019: 1) İstanbul Grafik Sanatlar Müzesini 'yaşayan müze' olarak nitelendirmiştir. Ayrıca 'Google Chrome' tarayıcısında 'yaşayan müze' anahtar kelimesi aratıldığında 'Mardin Yaşayan Kültür ve Sanat Müzesi'nin varlığı tespit edilmiştir. Bu çalışmada Sivas Sanayi Mektebi Müzesini 'yaşayan müze' kavramı üzerinden analiz ederken ilk olarak Türkiye'deki yaşayan müzeleri tanı(t)manın gerekli olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple aşağıda yapılan tüm araştırmalar sonucunda Türkiye'de faaliyet gösterdiği tespit edilen yaşayan müzeler hakkında bilgi verilmiştir.

Mardin Yaşayan Kültür ve Sanat Müzesi'nde kente özgü telkâri, bakırcılık gibi sanatlar uygulamalı olarak ziyaretçilere sunulurken, reyhani oyun gösterisi ve erbane dinletisi verilmektedir. Mardin turizmine katkı sunmayı hedefleyen ve kâr amacı gütmeyen müzede kültür-sanat aynı çatı altında görsel bir şekilde anlatılmaktadır. Ziyaretçilere bakırın nasıl işlendiği, telkârinin nasıl yapıldığını, badem şekerinin yapım aşamaları görsel olarak gösterilmektedir (URL-2, 28.09.2023). Müze, sosyal medya hesaplarında "Mezopotamya'nın kaybolmaya yüz tutmuş kültürlerinin, canlı performanslarla uygulandığı bir Yaşayan Müzedir" cümlesi ile tanıtılmaktadır (URL-3, 28.09.2023).

Beypazarı Yaşayan Müze, 2007 yılında Prof. Dr. Sema Demir tarafından Anadolu kültürünü gelecek nesillere aktarmak amacıyla kurulmuştur (Halaç ve Bayram, 2019: 51). Türkiye'nin ilk uygulamalı kültür müzesi ve ilk açık hava müzesi olan Beypazarı Yaşayan Müzesi'nde uygulamalar üzerinden ziyaretçilere kültürü yaşatma imkânı verilmektedir. Müze binasında her bir odada farklı etkinlikler yapılmaktadır. Müzede vitrin ve bilgi panosu gibi yönlendirmeler bulunmayıp, ziyaretçilere anlatıcılar eşlik etmektedir. Deyim, masal ve mâni gibi sözlü kültür aktarımları anlatıcılar yapılarak ziyaretçilerle doğrudan iletişime geçmesi sağlanmaktadır. Müzede canlandırma, sahneleme ve drama gibi sergileme yöntemleri kullanılmaktadır (Altınbaş, 2022: 10-14).

Müzenin mutfak bölümünde Türk yemek kültürüne ait araç ve gereçler sunulurken kaybolmaya yüz tutmuş atasözleri ve deyimlerin mutfak kültürü ile ilgili olanlarının hikayeleri kostümlü müze rehberi tarafından anlatılmaktadır. İhlamur baskı atölyesinde konu ile ilgili bilgi alındıktan sonra ziyaretçiler ihlamur baskı kalıplarıyla ayraç, cüzdan ve çanta gibi eşyalar hazırlayabilmektedir. Müze binasında eskiden kiler olarak kullanılan mekânda kurşun dökme işlemi hakkında bilgi verilip uygulamalı olarak nazara karşı kurşun dökülmektedir. Müzenin birinci katında yer alan gelin odasında çeyiz serme, yatak, yüklük ve gusülhane anlatımı yapılırken aynı odada ziyaretçilere masallar anlatılarak dönemin kültürel anlayışı yaşatılmaktadır. Oyun odasında Hacivat ve Karagöz oyunu oynatılırken, gösteri odasında geleneksel kıyafetler giyilmektedir. Guşgana adı verilen müzenin çatı katında geleneksel dokuma tezgâhı alanı bulunmaktadır. Bu bölümde Beypazarı dokumacılık ürünleri, ipek şal ve peştamal örnekleri sergilenmekte ve satışa sunulmaktadır. (Halaç ve Bayram, 2019: 60-65)

Kapadokya Yaşayan Kültürel Miras Müzesi kurucu müdür Prof. Dr. Adem Öger'in 2010 yılında başlattığı çalışmalar neticesinde 10 Haziran 2019 tarihinde Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Kapadokya Araştırma ve Uygulama Merkezi (NEVKAM) Müdürlüğüne bağlı olarak hizmete açılmıştır. Müze, klasik camekân müzeciliği anlayışından farklı olarak kültürel mirasın yaşatılarak öğretilmesini sağlayan interaktif bir müzedir. Kapadokya Yaşayan Kültürel Miras Müzesi, kurulduğu yere dair bilgiler verirken Anadolu'daki yaşayan gelenekler hakkında uygulamalı sunumlar yapılmaktadır (Yıldırım, 2022: 33-41). "Çocuk Oyunları Odası", "Dokuma Odası", "Halk Hekimliği ve İnanışları Odası", "El Sanatları Odası" ve "Masal Odası" gibi toplam 11 bölümden oluşan müzede ziyaretçiler bir anlatıcı eşliğinde gezdirilmektedir. Müze binasının avlusunda yörenin 'Goyun hoo' geleneğini anlatan heykel ve Pekmez odası yer almaktadır. Yöre için önemli bir tarım ürünü olan üzümün pekmez yapım aşamaları anlatılırken, pekmez kaynatma işlemi canlandırılmakta ve üretilen pekmez ziyaretçilere ikram edilmektedir (Altınbaş, 2022: 19-20).

Kapadokya Yaşayan Kültürel Miras Müzenin masal odasında Kapadokya'dan derlenen masallar ve Anadolu masalları, masal anlatıcılığı deneyimine sahip Türk halkbilimi üniversite öğrencileri tarafından ziyaretçilere anlatılmaktadır. Mit, efsane, destan, halk hikâyesi, fıkra, deyim, atasözü, ağıt, bilmece ve mâni gibi sözlü ürünler de ilgili oda içerisinde gelen ziyaretçilere canlı performans yöntemi ile anlatılmaktadır. Müzenin gelin odasında halk kültürü geçiş döneminin başlangıcı kabul edilen doğum gelenekleri ve ritüelleri anlatılırken, annenin günlük yaşamından izler barındıran ninnilerden de bahsedilmektedir. Müzede kahve yemenden gelir, kaşık çalmak, kabak tadı vermek, ödü patlamak, işler tıkırında, kabak başına patlamak gibi birçok deyim hikâyesi nesnelere üzerinden müze görevlileri tarafından ziyaretçilere anlatılmaktadır. Müzenin Karagöz odasında geleneksel Türk tiyatrosunun önemli unsurları Karagöz-Hacivat ve kukla gösterileri; geleneksel sohbet toplantıları odasında Türk halkbilimi bölümü lisans öğrencileri tarafından meddah gösterisi ve geleneksel köy seyirlik oyunları oynatılmaktadır. Âşık odasında Kapadokya bölgesine ait önemli âşıklardan, âşıklık geleneğinden ve halk çalgılarından; çocuk oyunları odasında ise mangala, üçtaş ve topaç gibi oyun ve oyuncaklar hakkında bilgi verildikten sonra gösteri yapılmaktadır. Halk hekimliği ve inanışları odasında halk hekimliğine dair bilgiler verilmekte kurşun dökme işlemi gibi bazı pratikler temsili olarak ziyaretçilere gösterilmektedir (Yıldırım, 2022: 42-51).

Boyabat Belediyesi Yaşayan Kültürel Miras Müzesi, 2020 yılında Boyabat Belediyesi tarafından kurulmuş olup müzede somut ve somut olmayan kültürel mirasın yaşatılması ve aktarılmasına yönelik etkinlikler yapılmaktadır (URL-4, 09.02.2021). Müzede Ekmek Evi, Çocuk Atölyesi ve Oyun Odası, El Sanatları Odası, Masal Odası ve Gösteri Sanatları Odasının içinde olduğu 10 bölüm bulunmaktadır. Ekmek

Evi bölümünde yöresel yemekler, Tarım Odasında tarım ürünleri ve aletleri sergilenmektedir. Çocuk Atölyesi ve Oyun Odası bölümünde geleneksel çocuk oyunları oynatılırken sözlü kültüre ait değerler aktarılmaktadır. El sanatları odasında ziyaretçiler ihlamur baskı ve ebru sanatı yaparken geleneksel sanatlar hakkında bilgi verilmektedir (Altınbaş, 2022: 25-26).

Müzedeki rehberler eşliğinde ziyaretçilere masal anlatılırken Gösteri Sanatları bölümünde Karagöz ve Hacivat, orta oyunu, köy seyirlik oyunu ve meddah gösterileri yapılmaktadır. Gelin Odasında çeyiz serme, geleneksel giyim eşyaları ve bu bağlamda sözlü kültür aktarımı yapılmaktadır. Bir dokuma ürünü olan Boyabat Çemberi'nin uygulaması isteyen ziyaretçilere yaptırılmaktadır (Altınbaş, 2022: 27).

Şahinbey Belediyesi tarafından restorasyonu tamamlanan Gümrük Hanı, 1873-1878 yıllarında 'yolcu hanı' olarak inşa edilmiştir ve hanın zemin katındaki mekânlar depo ve ahır, üst katında yer alan odalar ise yolcuların kalması için yapılmıştır. Gümrük Hanı Belediye bünyesinde hizmet veren sosyal tesislerde kursiyerler tarafından üretilen ürünlerin satışa sunulduğu bir merkez olmuştur (Tahmazoğlu, 2017: 34-36). Gaziantep'te Kültür Yolu Projesi kapsamında, unutulmaya yüz tutmuş yöresel el sanatlarının yaşatılması ve tanıtılması amacıyla Tarihi Gümrük Hanı 'Tarihi Gümrük Hanı Yaşayan Müze' adı ile müzeye dönüştürülmüştür (Kaya Köse ve Akbulut, 2019: 379). Müzede geleneksel sanatlarla dair "Bakır İşleme Atölyesi", "Kilim Dokumacılığı Odası", "Kutnu Dokumacılığı Odası", "Ebru Odası", "Antep İşi Atölyesi", "Ahşap İşleri Odası", "Gümüş İşleme Odası", "Hattat Odası", "Antik Sanatlar Odası" ve "Üfleme Cam Odası" gibi 18 bölüm bulunmaktadır (Altınbaş, 2022: 29).

Gümrük Han Yaşayan Müze'de cam üfleme, bakır işleme, kilim dokuma, takunya yapımı, ebru sanatı, Antep işi ve kutnu dokuma zanaatları yaşatılmaktadır. Ziyaretçiler atölyelerde zanaat faaliyetlerine katılarak, malzemeyi ve üretim sürecini deneyimleyebilmektedir. Gerçekleştirilen bu etkinlikler ile ziyaretçilerin hazırlamış olduğu ürünler, kendi üretimleri olan hediyelik eşyalara dönüşmektedir (Kaya Köse ve Akbulut, 2019: 379). Sedef ve kırkık odalarında sedef ve kırkık kıyafetleri hakkında bilgi verilip bu ürünlerin satışı yapılmaktadır. Müzenin avlusunda çay ve kahve içilebilecek bir alan ve yöresel yemeklerin sunulduğu bir restoran bulunmaktadır (Altınbaş, 2022: 29-30).

Ünye Yaşayan Kültürel Miras Müzesi, Ünye Belediyesi tarafından 2016 yılında kurulmuştur. Müze, açıldığı tarih olan Haziran 2016'dan itibaren 11 binden fazla ziyaretçiyi ağırlamıştır. Ziyaretçiler UNESCO'nun Türkiye için belirlediği somut olmayan kültürel miras listesinde yer alan Karagöz gösterisi, meddahlık, yerel hikâye anlatıcılığı ve kukla tiyatrosunu deneyimleme fırsatı yakalamaktadır. Ihlamur baskı, ebru, kanaviçe, çini gibi geleneksel el sanatları; topaç çevirme, mangala gibi geleneksel oyunlar; masal anlatımları, deyim ve atasözleri hikâyeleri anlatımı müzenin ziyaretçilerine sunduğu diğer etkinliklerdendir (Tıkbaş Apak, 2018: 184).

Bilecik Belediyesi Yaşayan Şehir Müzesi maddi ve manevi değerlerin korunması, tanıtılması ve gelecek nesillere aktarılmasından yola çıkarak Bilecik Belediyesi ve Bursa-Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı (BEBKA) iş birliğiyle 2017 yılında açılmıştır. Müzenin amacı: tarihi ve kültürü ile Bilecik'i bir bütün olarak kabul ederek hem Osmanlı Devleti'nin kurulduğu hem de milli mücadeleyi kapsayan yılları gelecek kuşaklara anlatmak ve tanıtmaktır. İki kattan oluşan binanın birinci katında Geçmiş Yüzyıllarda Bilecik, Son Yüzyıllarda Bilecik galerileri yer alırken, ikinci katında Bilecik'in gelenek ve göreneklerinin yaşatıldığı Sosyal Yaşam ve Zanaatlar galerileri yer almaktadır. 2019 yılında yapılan düzenleme ile müzeye Cumhuriyet Odası galerisi kazandırılmıştır (Buyurgan ve Öztürk, 2021: 274).

Müzedeki, Sosyal ve Zanaat Galerilerinde şehrin sosyo-kültürel yaşantısı aktarılmakta, günümüzde unutulmaya yüz tutmuş ancak kent ile özdeşleşmiş zanaatlar Bilecik yöresine özgü müzikler eşliğinde sergilenmektedir. Sosyal Yaşam galerisinde, geleneksel konut mimarisinin önemli parçaları olan avlu, mutfak ve misafir odası gibi mekanlar sergilenirken, Bilecik'e özgü gelin odası, kına gecesi gibi gelenekler canlandırmalarla tanıtılmaya çalışılmaktadır. Zanaat odasında, sepetçilik, yorgancılık, çömlekçilik, ipek böcekçiliği, dokumacılık, ayakkabıcılık, demirci ve terzi gibi meslekler sergilenirken video gösterimleriyle zanaatların anlatımı desteklenmektedir. Bilecik Belediyesi Yaşayan Şehir Müzesi açıldığı günden bu yana çömlekçilik, ipek böcekçiliği ve yöresel lezzetler yapımı gibi çok sayıda etkinlik düzenlemiştir (Buyurgan ve Öztürk, 2021: 276-279).

Sönmez (2019: 1) ‘Yaşayan Müze Imoga (İstanbul Grafik Sanatlar Müzesi)’nin Çağdaş Türk Baskı Sanatındaki Yeri’ başlıklı yüksek lisans tezinde İstanbul Grafik Sanatlar Müzesi’ni yaşayan müze olarak nitelendirdiği için bu müze hakkında bilgi verilmesi tercih edilmiştir. Süleyman Saim Tekcan 1974 yılında Türkiye’nin ilk profesyonel baskı atölyesini kurmuştur. Özgün Baskı Atölyesi 2004 yılında daha geniş bir kurumsal yapı olan IMOGA Müzesi olarak sergi ve etkinliklere hizmet etmektedir. Müzesinin birinci katında Süleyman Saim Tekcan Özgün baskı üretimi ve resim çalışmalarını sürdürmeye devam etmektedir. İkinci katında ise Heykeltıraş Ali Teoman Germaner’in heykel atölyesi sanatseverlerle buluşmaktadır. Müzede, görsel sanatlar ve farklı disiplinlere ait eserleri üretmek içinde imkân sağlanmaktadır (Sönmez, 2019: 24-27).

3. Sivas Sanayi Mektebi Müzesi

Sivas, müzecilik yönünden gelişim gösteren ve müze sayısı gün geçtikçe artan bir kenttir. Kültürel zenginlik ve çeşitliliğe sahip olan Sivas’ta, müzeler kültürel mirasın aktarılmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Sivas kent merkezinde Atatürk Kongre Müzesi, Arkeoloji Müzesi, Gökmedrese Vakıf Müzesi, Sanayi Mektebi Müzesi, Zanaatkarlar Çarşısı ve Müzesi, Savaş Atları Müzesi, Şehir Müzesi ve İsmet Yılmaz Eğitim Müzesi olmak üzere 8 tane müze bulunmaktadır.

Sivas Sanayi Mektebi yapısı simetrik düzene sahip U plan tipindedir. 55.50 metre cephe uzunluğuna sahip iki katlı yapıda, ana giriş batı cephesinde dışarı taşırılan kolların ortasından avluya yapılmıştır. Kesme taş ve moloz taşın birlikte kullanıldığı yapıda içte dolmagöz duvar tekniği uygulanmıştır. Yapının avlu bölümü revaklı olarak düzenlenmiştir. Yapının giriş bölümü 1.95 metre, kolların doğu bölümlerinin ise 3.16 metre dışarı taşırılması sonucunda arada kalan kısım revak olarak kurgulanmıştır. Revakların her biri sekizgen kesitli yedi sütun üzerinde S v C kıvrımlı kemerlerle süslenmiştir. Ahşap kemerlerin üzerinde palmetlerden oluşan yatay bordür bulunurken, bordürün üzerinde küçük ölçekli ahşap konsollar yerleştirilmiştir. Revak bölümleri haricinde cepheyi üç silme baştan başa çevrelemektedir. İlki zemin kat taban seviyesinde, diğeri pencerelerin üzerinde tavan seviyesinde, üçüncü silme ise saçaklardır. Ahşap saçakların silmelerle uyumlu olması için eğimli düzenlenmiştir. Cephenin kuzey ve güneyi arasında yaklaşık 40 cm kot farkı bulunmaktadır. (Bulut, 2006: 49-50).

Sanayi Mektebi Müzesi’ne ev sahipliği yapan bina, yıllar boyunca farklı işlevlerde kullanıldığı bir geçmişe sahiptir. Batılılaşmanın etkisiyle Sultan Abdülmecid döneminde ülkenin çeşitli yerlerinde mesleki eğitim veren sanayi mektepleri açtırmaya başlamıştır. Sultan II. Abdülhamit döneminde Vali Reşit Akif Paşa tarafından 1902 yılında Hamidiye Sanayi Mektebi inşa edilmiştir. Vali Muammer Bey döneminde sanayi mektebine demircilik, marangozluk ve halı atölyesi açılmıştır. 1939 yılında sanayi mektepleri sanat okullarına dönüştürülmüştür. Yapı 1939 yılından 1961 yılına kadar sanat okulu olarak kullanılırken, 1961 yılında açık cezaevine dönüştürülmüştür (Bulut, 2006: 48). Uzun süre cezaevi olarak kullanılan yapıda 2019 yılında restorasyon çalışmalarının başlamasıyla cezaevi farklı bir yere taşınmış ve Sanayi Mektebi Müzesi’ne dönüştürmek için gerekli çalışmalar yapılmıştır. 2019 yılının temmuz ayında Sanayi Mektebi Müzesi ile yapının kapıları ziyaretçilere açılmıştır.

Yaşayan müze konseptinde tasarlanan Sanayi Mektebi Müzesinde yapının eski işlevlerini ziyaretçilere anlatmak amacıyla cezaevi günlerinin canlandırıldığı Cezaevi Odası ve mektep günlerinin tasvir edildiği Sanayi Mektebi Odası bulunmaktadır (Fotoğraf 1). Ayrıca müze içerisinde geleneksel el sanatları kursları için atölyeler, Sivas’a özgü eşya ve eserler salonu, konferans salonu, satış mağazası, kafeterya, yönetim ve hizmet birimleri bulunmaktadır. Halk Eğitim Merkezi ve Türkiye İş Kurumu aracılığıyla eğitim verilen Sivas Halısı ve Kilimi Atölyesi, Bağlama Atölyesi, Sivas Tarağı Atölyesi, Sivas Ağzılığı ve Kalemli Atölyesi, Sivas Bıçağı Atölyesi, Gümüş Atölyesi ve Bakır Atölyesindeki kurslar sayesinde Sivas’a özgü geleneksel el sanatları yaşatılmaktadır.

Müzenin bağlı olduğu kurum olan Sivas Kültür AŞ tarafından yapılan açıklamaya göre Sanayi Mektebi Müzesi’ni açılışından itibaren ilk 6 ayda 25 bini aşkın kişi ziyaret etmiştir (URL-5, 28.09.2023). Bu çalışmada Sivas Sanayi Mektebi Müzesinin kültürel miras açısından yaşayan müze olarak incelenmesi ve yaşayan müze tanımını alabilmesi için sağlanması gereken şartlar değerlendirilmiştir.

Fotoğraf 1: Sivas Sanayi Mektebi Müzesi (Kişisel Arşiv)

4. Yöntem

Yaşayan müze kavramının literatürdeki açılımına baktığımızda müzecilik terminolojisinde bu kavramın açık hava müzesi, binalar müzesi, çiftlik müzesi, yaşayan tarih müzesi, ekomüze ve halk müzeleri gibi farklı terimlerle yakın anlamda kullanıldığı tespit edilmiştir. Yaşayan müze kavramının kapsamı, niteliği ve kullanım şekli hakkında bilgi sahibi olmak için yaşayan müze, living museum, açık hava müzesi, ekomüze, bina(lar) müzesi, çiftlik müze(si), yaşayan tarih müze(si), ve halk müzesi anahtar kelimeleri ile teker teker YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında aranacak alan ‘tümü’ ve arama tipi ‘içinde geçsin’ olarak seçilerek tarama yapılmıştır (Tablo 1).

Tablo 2. Araştırma Kapsamında Taranan Lisansüstü Tezler

Anahtar Kelime	Aranan Alan	Arama Tipi	Arama Sonucu
Yaşayan müze	Tümü	İçinde geçsin	8
Living museum	Tümü	İçinde geçsin	12
Açık hava müzesi	Tümü	İçinde geçsin	100
Ekomüze	Tümü	İçinde geçsin	10
Bina müzesi	Tümü	İçinde geçsin	0
Çiftlik müze	Tümü	İçinde geçsin	0
Yaşayan tarih müzesi	Tümü	İçinde geçsin	1
Halk müzesi	Tümü	İçinde geçsin	2

Yaşayan müze ve açık hava müzesi anahtar kelimeleri ile yapılan tarama sonucunda elde edilen lisansüstü tezlerden sadece Göl’e (2022) ait olan yüksek lisans tezinin ortak olduğu görülmüştür. Yaşayan müze ve living museum anahtar kelimeleri ile yapılan tarama sonucunda 5 adet (Göl, 2022; Altınbaş, 2022; Sönmez, 2019; Demir, 2010; Belen, 2015) lisansüstü tezin ortak olduğu tespit edilmiştir. Yaşayan müze ve ekomüze anahtar kelimeleri ile yapılan tarama sonucunda Belen’in (2015) yüksek lisans tezinin ortak olduğu görülmüştür. Yaşayan müze kavramının bire bir yerini tutmasa da açık hava müzesi ve ekomüze kavramlarının yerine kullanıldığı incelemeler sonucunda gözlemlenmiştir.

Uluslararası Müzeler Konseyi’ne (ICOM) göre ise yaşayan müze kavramı açık hava müzesi ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır (Shouyong, 2008: 13-14). Müzelerdeki nesnelere izleyiciyi iç içe geçiren yaşayan müze ve açık hava müzeleri izleyici deneyimini öncelikli tutmaktadır. Yaşayan müzelerin, çiftlik müzeleri ve halk müzeleri olarak da adlandırıldığı görülmektedir (Göl, 2022: 100-101).

Sivas Sanayi Mektebi Müzesi kapsamı, işleyişi ve bulunduğu yapı itibarıyla ‘yaşayan müze’ olarak nitelendirilebileceği göstermek adına belirlenen ‘yaşayan müze’ parametrelerine göre Sivas Sanayi Mektebi Müzesi’nin analizi yapılacaktır.

5.Bulgular

Türkiye’de yaşayan müze tanımıyla adlandırılan 7 tane müze ve bu çalışmanın örneklem alanı olan Sivas Sanayi Mektebi Müzesi için literatür taraması sonucunda elde edilen bilgiler ışığında hazırlanan parametrelere göre değerlendirme yapılmıştır. Parametreler atölye imkânı, müze imkânı, sosyal medya görünürlüğü ve somut olmayan kültürel miras başlıkları altında hazırlanmıştır. Değerlendirme yapılırken kullanılacak parametreler şöyledir:

Atölye İmkânı

- 1: Ziyaretçilerin uygulamalı olarak katılacakları anlık atölye imkânı
- 2: Dönemlik/belirli periyotlarda düzenlenen atölye imkânı
- 3: Çocuklara özel atölye imkânı
- 4: Ahşap oymacılığı, ebru sanatı, ıhlamur baskı, kanaviçe gibi geleneksel el sanatları atölyelerinin varlığı

Müze imkanları

- 5: Cafe, çay bahçesi veya restoran imkânı
- 6: Hizmet mekanları (Çocuk bakım alanı, wc vb.) imkânı

Sosyal mecra görünürlüğü

- 7: Müze tanıtımı için web sitesi varlığı
- 8: Sosyal medya hesabının varlığı
- 9: Sanal tur imkânı

Somut olmayan kültürel miras

- 10: Somut kültürel miras elemanlarının tanıtımı için tanıtıcı levha veya bilgi panosu imkânı
- 11: Müze rehberi eşliğinde sesli anlatım imkânı

Tablo 2’de 1’den 11’e kadar numaralandırılan parametrelerin yaşayan müzelerde bulunup bulunmama durumu ifade edilmektedir.

Tablo 2. Parametrelere göre yaşayan müze değerlendirmesi

	Mardin Yaşayan Kültür ve Sanat Müzesi	Beypazarı Yaşayan Müze	Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi	Sinop Boyabat Belediyesi Yaşayan Kültürel Miras Müzesi	Tarihi Gümrük Hamı Yaşayan Müze	Ünye Yaşayan Kültürel Miras Müzesi	Bilecik Belediyesi Yaşayan Şehir Müzesi	Sivas Sanayi Mektebi Müzesi
1					X		X	X
2				X		X		
3	X				X	X		X
4								
5	X		X	X		X	X	
6								
7				X	X	X	X	X
8								X
9	X	X	X	X	X	X	X	X
10	X							
11					X			
Toplam	7	10	9	7	6	6	7	6

Tablo 2’de yer alan veriler incelendiğinde bütün müzeler tarafından sağlanan parametrelerin 4 ve 6 numaralı parametreler olduğu görülmektedir. 8,10 ve 11 numaraları parametrelerin sadece birer müzede

bulunmadığı tespit edilmiştir. Sosyal medya hesabının varlığını değerlendiren 8 numaraları parametre Sivas Sanayi Mektebi Müzesi için sağlanmamaktadır. Mardin Yaşayan Kültür ve Sanat Müzesi ve Beypazarı Yaşayan Müze'nin sosyal medya hesaplarında web sayfasına erişim için link bulunsa da bu web sayfalarına erişim sağlanamamıştır. Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi'nin ait web sayfasına ise erişim sağlanmaktadır. 10 numaraları parametreye göre sadece Mardin Yaşayan Kültür ve Sanat Müzesi'nde somut kültürel miras elemanlarının tanıtımı için tanıtıcı levha veya bilgi panosu imkânı bulunmamaktadır. 11 numaralı parametreye göre müze rehberi eşliğinde sesli anlatım imkânı sadece Tarihi Gümrük Hanı Yaşayan Müze'nde bulunmamaktadır. 9 numaralı parametre, yaşayan müzelerin tanıtımı açısından önem taşımamasına rağmen hiçbir müzede bulunmaması dikkat çekmektedir. Sivas Sanayi Mektebi Müzesi'nin değerlendirmeye alınan 11 parametreden 6 parametreyi sağladığı tespit edilmiştir. Değerlendirilen üçer müzenin 6 ve 7 puan, birer müzenin ise 9 ve 10 puan aldığı hesaplanmıştır. Değerlendirmeye alınan müzelerin toplam puanlarına baktığımızda Sivas Sanayi Mektebi Müzesi'nin yaşayan müzeler gibi adlandırılabilceği görülmüştür.

Sanayi Mektebi Müzesi'nin tanıtım sayfasında müzenin yaşayan müze konseptinde tasarlandığı ifade edilmiştir (URL-6, 28.09.2023). Dönemin valisi Sanayi Mektebi Müzesi'nin açılışında müzeyi yaşayan müze konseptinde tasarladıklarını şu sözlerle ifade etmiştir: “Yaşayan Müze anlayışı ile gelen ziyaretçilerimizin uygulamalara katılmalarına olanak sağlayacak düzenlemeleri hayata geçirdik. Ziyaretçilerimizin yapının geçmişi ile bağ kurabilmelerine imkân sağlayan Açık Cezaevi Odası ve Sanayi Mektebi Odalarını oluşturduk. Nihayetinde atölyeleri, geçmişe bağ kuran odaları, sosyal alanları ve işletme modeli ile örnek bir müze projesini hayata geçirmenin mutluluğunu hep birlikte yaşıyoruz” (URL-7, 28.09.2023). Sanayi Mektebi Müzesi'nde toplam 7 farklı alanda kurs verilirken, müzede kurslara katılmak için yılın belirli dönemlerinde Halk Eğitim Merkezi'ne kayıt yaptırmak gereklidir (URL-8, 28.09.2023). Atölyelere katılım uzun süreli olurken, anlık ziyaret gerçekleştiren ziyaretçiler atölyelere katılım sağlayamamaktadır.

6.Sonuç

Müzeler kültürel mirasın tanıtılması, korunması ve geleceğe taşınması konusunda aracılık eden mekanlardır. Geleneksel müzecilik anlayışında kültürel miras değeri olan nesnelere sergi nesnesi olarak yer bulurken yaşayan müze anlayışında müzenin öznesi katılımcı olmaktadır. Somut ve somut olmayan kültürel miras değerlerinin sergileme, canlandırma veya atölyeler aracılığıyla deneyimlemesi müze ziyaretçilerinin pasif ziyaretçiden aktif ziyaretçiye dönüşmesini sağlamaktadır. Yaşayan müzeler kültürel miras bilincinin gelişmesini, kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılmasını sağlamaktadır.

Yaşayan müze kavramı son yıllarda literatürde yer almaya başlarken bu kavramın living museum, açık hava müzesi ve ekomüzeyle yakın anlamlarda kullanıldığı görülmüştür. Bu çalışmada kültürel miras bağlamında müzelerin önemine vurgu yapılırken Sivas Sanayi Mektebi Müzesi'nin pratikte büyük oranda, yaşayan müze statüsünde çalıştığı gösterilmiştir. Sanayi Mektebi Müzesi'nde atölyelerin varlığı, somut olmayan kültürel miras değerlerinin sergilenmesi, yapının önceki işlevlerini ziyaretçilere anlatmak için canlandırılma yapılması olumlu karşılanan niteliklerdir. Olumlu faaliyetlerin yanında geliştirilmesi gerekli görülen bazı hususlar bulunmaktadır. Sivas Sanayi Mektebi Müzesi'nin yaşayan müze statüsünde değerlendirilmesi için geliştirilen öneriler şunlardır:

Gelişen teknoloji yardımıyla müze binası içerisinde ve çevresinde sanal tur imkânı sunulmalıdır. Bu sayede ziyaretçi deneyimi artırılarak, insanların Sivas'a ve müzeye gelme arzusu oluşturularak turizme katkı sağlanacaktır.

Sanayi Mektebi Müzesi'nin hususi bir web sayfası ve sosyal medya hesabı bulunmamaktadır. Müzenin görünürlüğünün artması ve tanıtılması için sosyal mecraların aktif kullanılması gerekmektedir. Sivas Valiliği'nin web sayfasında müze tanıtılsa da müzeye özel web sayfası açılması ve bu sayfada etkinlik ve atölyelerle ilgili güncel haber ve duyuruların paylaşılmasıdır. Müze adına resmi sosyal medya hesabı açılarak müze tanıtımının yapılması; insanların atölyeler, etkinlikler veya açılış-kapanış saati hakkında bilgi almak için iletişime geçilmesinde kolaylık sağlanmalıdır.

Sanayi Mektebi Müzesi'nde mevcut olan atölyelere Halk Eğitim Merkezleri aracılığıyla kayıt yaptırılmakta ve atölyelerdeki kurslar belirli dönemlerde açılmaktadır. Atölyeleri sadece kursa kayıt yaptıran

kişilerin kullanması, anlık ziyaretçilerin kullanamaması müze deneyimi konusunda kısıtlama getirmektedir. Bunun için mevcut kurslara ek olarak müze ziyaretçilerinin anlık katılabilecekleri atölyeler oluşturulmalıdır.

Sanayi Mektebi Müzesi'nde çocukların el becerilerine uygun atölyeler açılmalıdır. Çocuklara özel atölyelerin tasarlanması çocukların erken yaşta kültürlerini deneyimlemesini ve kültürel bilincin oluşmasını sağlayacaktır. Atölyeler sayesinde çocukların müze ziyaretleri eğlenceli hale getirilerek müzelere ve kültürel değerlere olan ilgi artacaktır.

Bu çalışmada yaşayan müze kavramının literatürde yeni yer almaya başladığı ve farklı kavramlarla iç içe kullanıldığı tespit edilmiştir. Yapılan bu çalışma sayesinde Sivas Sanayi Mektebi Müzesi'nin literatürde yer alması sağlanırken, müzenin geliştirilmesi ve yaşayan müze statüsünde tanıtılması önerilmektedir. Bu çalışmanın yaşayan müzenin önemi hususunda farkındalık kazandırması ve ilerleyen çalışmalara fikir oluşturacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

- ALTINBAŞ, S. (2022). *Yaşayan Müze Olgusu Kapsamında Kırşehir Yaşayan ve Yaşatan Halk Kültürü Müzesi Önerisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ALTINBAŞ, S. ve ETİKAN, S. (2021). “Kültürel Mirasın Korunmasında “Yaşayan Köy” Anlayışı ve Bazı Yaşayan Köy Açık Hava Kültürel Miras Müzeleri”. *Folklor Akademi Dergisi*, C. 4, S. 1, 23 – 39
- BELEN, N. (2015). *Termessos Arkeolojik Sit Alanının Ekomüze Kapsamında Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- BULUT, M. (2006). *Sivas'taki Geç Dönem Osmanlı Kamu Yapıları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BUYURGAN, S., ve ÖZTÜRK, G. B. (2021). “Bilecik Belediyesi Yaşayan Şehir Müzesi ve yaşama katkıları”. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, C. 27, S. 46, 271-284. <https://doi.org/10.35247/ataunigsed.845628>
- DEMİR, Z. S. (2010). *Sürdürülebilirlik ve İktidar Bağlamında Sözel Belleğin Türk Müzelerinde Kullanımı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GÖL, G. E. (2022). *Mimari Göstergebilim Bağlamında Yaşayan Müze ve Örnek Analizi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Lisansüstü Programlar Enstitüsü.
- HALAÇ, H. H. ve BAYRAM, F. (2019). “Kültürel Miras Değerlerinin Aktif Sunumu, “Beypazarı Yaşayan Müze” Örneği”, *Current Debates on Social Sciences 2 Archaeology and Arts*. (Hızl.: T. Gültekin, C. Aksoy Sugiyama, Z. Karacagil), 51-68, İstanbul: Bilgi Kültür Sanat Yayınları.
- HIRSH, J. (2014). “Dönüşen Halk Bilimi: B. A. Botkin”, (Çev. Mehmet Emin Dede). *Uygulamalı Halk Bilimi*. (Ed. M. Öcal Oğuz vd.), Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- ICOM (2006). “Code of Ethics for Museums”. <http://archives.icom.museum/ethics.html#section4> (Erişim: 30.09.2023)
- KAYA KÖSE, E. & AKBULUT, D. (2019). “Yerel Üretim ve Turizm İlişkisinde Tasarım Müdahaleleri Üzerine; Safranbolu Örneğine Doğru”. *Tykhe Sanat ve Tasarım Dergisi*, C. 4, S. 6, 362-385. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/tykhe/issue/55451/759952>
- MAKTAL CANKO D. (2014). *Müzeler, Oyunlar, Oyuncaklar ve Çocuklar*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.
- ÖZÜNEL ÖLÇER, E. (2011). *Peri Bacalarına Sihirli Değnek: Nevşehir Turizminin Kültürel Animasyon ve Uygulamalı Halkbilimi Bağlamında Değerlendirilmesi*. 1. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildiri Kitabı, 93-103.
- PAN, Y., HE, L. L. ve SHİ, Y. (2012). Practice of ‘Living Museum’ in the Traditional Architecture Culture Protection and Renewal in South Fujian, *Applied Mechanics and Materials Online*. 209-211, 98-102 doi:10.4028/www.scientific.net/AMM.209-211.98

- SHOUYONG, P. (2008). The protection of cultural intangible heritage, *Museum International*, 60 (1–2), 12-19.
- SÖNMEZ, M. (2019). *Yaşayan Müze İmoga (İstanbul Grafik Sanatlar Müzesi)'nin Çağdaş Türk Baskı Sanatındaki Yeri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TAHMAZOĞLU, M. İ. (2017). *Gaziantep İlinin Sürdürülebilirlik Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TEZCAN AKMEHMET, K. (2017). “Yaşayan Müze Kavramı Üzerine Bir İnceleme”. *Yaratıcı Drama Dergisi*, C. 12, S. 2, 1-16, Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ydrama/issue/60246/876480>
- TİKBAŞ APAK, F. (2018). “Halk Bilimi Müzeciliğinde Yeni Bir Müze Önerisi: Kırk Odalı Masal Müzesi”. *Studies of The Ottoman Domain (Osmanlı Hakimiyet Sahası Çalışmaları)*, C. 8, S. 14, 179-194. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/ohsc/issue/35933/403343>
- UNESCO (2013). “Managing Cultural World Heritage”. <http://whc.unesco.org/en/managing-cultural-world-heritage/> (Erişim: 08.03.2020)
- UNESCO (2003). “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi”. <https://ich.unesco.org/doc/src/00009-TR-PDF.pdf> (Erişim: 15.03.2024)
- YASAK, İ. (2021). *Sivas İli*. Sivas Belediyesi Tarih Aynasından Şehir Kitaplığı, Sivas: Enki Matbaacılık.
- YILDIRIM, A. (2022). *Uygulamalı Halk Bilimi Müzelerinin Kültürel Miras Farkındalığına Etkisinin İncelenmesi: Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İnternet Kaynakları:

- URL 1: <https://artam.com/makaleler/konular-konuklar/icomdan-yeni-muze-tanimi> (Erişim: 28.09.2023)
- URL 2: <https://www.cnnturk.com/yerel-haberler/mardin/mardinde-yasayan-kultur-ve-sanat-muzesi-acildi-1698858> (Erişim: 28.09.2023)
- URL 3: <https://www.instagram.com/mardinyasayanmuze/> (Erişim: 28.09.2023)
- URL 4: <https://www.boyabat.bel.tr/proje/yasayan-kulturel-miras-muzesi-> (Erişim: 09.02.2021)
- URL 5: <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/ecdada-vefa-ornegi-sanayi-mektebi-muzesine-ziyaretci-ilgisi/2474764> (Erişim: 28.09.2023)
- URL 6: <https://visitsivas.com/muzeler/sanayi-mektebi-muzesi> (Erişim: 28.09.2023)
- URL 7: <http://www.sivas.gov.tr/sanayi-mektebi-muzesi-torene-hizmete-acildi> (Erişim: 28.09.2023)
- URL 8: <https://www.trthaber.com/foto-galeri/sanayi-mektebi-muzesi-unutulmaya-yuz-tutmus-meslekleri-yasatiyor/43016/sayfa-7.html> (Erişim: 28.09.2023)